

len gebruikt. Het is één groot spektakel geworden, maar de effecten worden gebruikt zoals op de kermis, niet om je iets te vertellen. De effecten zijn er omdat ze er zijn. Dat is wat het is. Het gaat nergens over en dat wordt verhuld met alle middelen die we kunnen betalen. Het is één grote kermis. Lichten, decors, choreografieën, geluidswanden, kleuren, suikerspinnen, lollies en oud-hollandse spelletjes. Het is een andere wereld. Het is een sprookjeswereld in de slechtste zin van het woord sprookje.

Er zit geen enkele persoonlijkheid meer aan vast. Er komt geen persoonlijkheid bij kijken. Het is een formule. Een formule ter vermaak. Een formule die overal altijd dezelfde is. Die niets te maken heeft met wie of wat dan ook, die klakkeloos gekopieerd wordt en waarvan het enige doel is zoveel mogelijk mensen zo goed mogelijk te amuseren. De mensen mogen hun zorgen even vergeten. Ze mogen de wereld even vergeten. Ze mogen de draaimolen in. Ze mogen met grijpgraaiers kleine horloges proberen te vangen. Ze mogen draaien, botsen en vergeten.

En ik zit in een theaterzaal en denk: is dit gemaakt om mij te laten vergeten? Is dat het hele item? Is dat waar amusement over gaat? Is dat de neiging die je ziet in de kunst, in het theater. De neiging om toe te geven aan de commercie. Toe te geven aan die zogenaamde vraag. Die roep om amusement. Om roes. Om te vergeten.

Misschien is dat het wel ja. Misschien is het zo simpel. Ik denk dat theater gemaakt zou moeten worden om bewustzijn te creëren. Of om na te denken over iets. Of om op gedachten te komen die je nog nooit eerder had gehad. En ik denk dat theater niet het zoveelste pretpark moet zijn waar we naartoe kunnen om de wereld zoals die is even te kunnen vergeten.

Sprookjes. Het circus. De kermis. Allemaal vormen van kunst die vormen van amusement zijn geworden. Allemaal voor kinderen bedoeld en door volwassenen geconsumeerd. Allemaal met een serieuze kant die bijna onzichtbaar geworden is.

Metaforen voor theater. Voor toneel. Voor gevaren die ik zie in de tak van kunst waar wij ons mee bezig houden. Kanten, neigingen, signalementen – weet ik veel wat nog meer – ik voel het toneel die kant op gaan. Die kant van kunst-als-luxegoed, kunst-omdat-het-moet, kunst om even te vergeten. Even de boel de boel te laten. Even niet nu.

Even zitten. Even weg. Weg. Weg.

Maar het is makkelijker om te zeggen wat je niet wil of wat je niet aanstaat dan om te zeggen hoe je het allemaal voor ogen zou zien als de situatie ideaal zou zijn. Ik ben me ervan bewust dat ik dat niet heb gedaan. Ik zal wel iets proberen.

Toneel gaat in mijn ogen – alles wat ik zeg is volkomen subjectief en niets van wat ik gezegd heb is waar – toneel gaat over de wereld. Over de wereld en over de mens. En dat met al zijn gebreken en onvolkomenheden. De mens als angstig, emotioneel ploeterend, rationeel wrakkig wezen. Toneel gaat over de wereld; deze wereld; onze wereld. Onze wereld vol geweld, uitbuiting, misbruik, exploitatie, kolonisatie, terreur, onderdrukking, landmijnen, clusterbommen, vliegtuigen en wolkenkrabbers. Onze wereld vol idealen, dromen, baby's, liefdes, dieren, landschappen, vredesmanifestaties en vrijheidsverspreiders.

Die wereld. Die mensen.

Deze wereld. Deze mensen.

In het toneel zou er niet omheen gedraaid moeten worden dat dat is waar het over gaat. Dat het over ons gaat en onze omgeving. Dat wij verantwoordelijk zijn voor die omgeving en dat we die verantwoordelijkheid soms niet helemaal serieus nemen. Alsof wij het niet zijn. Alsof het onze wereld niet is.

Ik zou het mooi vinden als het toneel zich die verantwoordelijkheid meer zou aantrekken. Ik zou het mooi vinden als toneel – als onderdeel van de samenleving waarin wij samen leven – die verantwoordelijkheid meer naar zich toe zou trekken. Natuurlijk; niemand kan de dingen veranderen. Maar je kunt het toch wel proberen. En je kunt wel zeggen dat bepaalde dingen veranderd zouden moeten worden, ook al ben je niet bij machte ze zelf te veranderen. Ik zou het mooi vinden als toneel een bijdrage zou kunnen leveren aan het debat. Het politieke debat. Het economische debat, het debat over de democratie. Ik zou het mooi vinden als toneel een wezenlijk onderdeel zou zijn van die samenleving en niet iets wat eraan hangt. Iets archaïsch. Iets om die samenleving te vergeten.

Om dat te bereiken moeten degenen die toneel maken zichzelf wel serieus nemen. We kunnen niet onze gezichten de andere kant opdraaien en wegkomen met 'wij kunnen toch niets doen'. Want het is namelijk niet waar. Het is absoluut niet waar. We kunnen wel degelijk iets doen. Waarom zouden we hier anders zitten? Om onszelf te vermaken? Om ons van de straat te houden? Nee toch. Nee. Ik hoop het niet. Ik denk het niet.

We kunnen iets doen. We kunnen toneel maken. Laten we dat dan doen.

BINNENKORT: 2 UITGAVEN NAAR AANLEIDING VAN 20 jaar Etcetera

Van het kijken en van het schrijven. Teksten over theater
Een 25-tal teksten van Marianne Van Kerkhoven
Uitgave Van Halewyck, op initiatief van de Etcetera-redactie
Presentaties op 8 november (Concertgebouw Brugge)
en 12 november (Kaaitheater Brussel)

Etcetera 84: 20 jaar berichten over theater, dans, et cetera
een driedubbeldik decembern timer
met een selectie uit de voorbije 20 jaargangen
i.s.m. uitgeverij Van Halewyck